

Ongelukkige werklozen vinden niet sneller een baan

Sommige werkenden worden minder gelukkig als ze hun baan verliezen terwijl anderen in dat geval zelfs gelukkiger worden. Gelukkige werklozen hebben geen prikkel om snel op zoek te gaan naar een baan. Ongelukkige werklozen zeggen wel harder te zoeken maar blijken niet korter werkloos. Het lijkt erop dat werklozen – ongelukkig of niet – een steuntje in de rug nodig hebben om weer snel aan de slag te gaan.

ANNE GIELEN

Universitair docent
aan de Erasmus Uni-
versiteit Rotterdam
en senior onderzoeker
bij het IZA

JAN VAN OURS

Hoogleraar aan de
Universiteit van
Tilburg en aan de Uni-
versity of Melbourne

In de afgelopen maanden is het aantal werklozen in Nederland als gevolg van de economische crisis sterk opgelopen. Op dit moment is ongeveer zes procent van de beroepsbevolking op zoek naar een baan voor ten minste twaalf uur (CBS, 2012). Zowel voor werklozen zelf als voor de maatschappij is het belangrijk dat ze zo snel mogelijk nieuw werk vinden. Mede daarom grijpt de overheid in middels actief arbeidsmarktbeleid en sancties om de terugkeer van werklozen naar een betaalde baan te bevorderen. Maar is dat wel nodig? Werkenden worden over het algemeen minder gelukkig op het moment dat zij hun baan verliezen (Clark en Oswald, 1994; Kassenboehmer en Haisken-DeNew, 2009). De negatieve geluksbeleving van werkloosheid zou er toe kunnen leiden dat werklozen actiever op zoek gaan naar een nieuwe baan. Het kan echter ook zo zijn dat werklozen juist totaal ontmoedigd worden om te zoeken naar een nieuwe baan, wanneer de kosten van het zoeken bovenop de psychologische kosten van het werkloos zijn komen (Krueger en Muller, 2011). Om hierin inzicht te krijgen is de relatie tussen werkloos worden, verandering in levensgeluk, de zoekintensiteit en het vinden van een nieuwe baan onderzocht.

GELUKSBELEVING

Omdat de benodigde data voor Nederland niet beschikbaar zijn, is gebruikgemaakt van de Duitse SOEP-data, een jaarlijkse enquête onder een representatieve steekproef van de Duitse bevolking van ongeveer 11.000 huishoudens en meer dan 20.000 individuen (Gielen en Van Ours, 2012). De gegevens betreffen de periode 1994–2007, waarin de werkloosheid in Duitsland relatief stabiel was. In 1994 was 8,2 procent van de beroepsbevolking werkloos, in 2007 was dat 8,7 procent. Figuur 1 toont de verdeling van geluk, gemeten op een schaal van 0 (zeer ongelukkig) tot 10 (zeer gelukkig). De figuur laat zien dat gemiddeld genomen werklozen aanzienlijk minder gelukkig zijn wanneer zij hun baan hebben verloren dan in de tijd dat zij nog werkten. Dit blijkt ook uit empirische schattingsresultaten van een *ordered logit*-model waarbij het geluk verklaard wordt door verschillende individuele en huishouden-karakteristieken. Zelfs nadat gecontroleerd wordt voor het inkomensverlies dat ontstaat door werkloosheid, blijkt dat individuen een afname in hun geluk ervaren wanneer zij hun baan verliezen. Gemiddeld genomen is de afname in geluk voor mannen 0,9 punten op het moment dat zij hun baan verliezen; voor vrouwen is dit 0,6 punten. De afname in geluk is het grootst wanneer baanverlies optreedt als gevolg van gedwongen individueel ontslag of bij faillissement van het bedrijf; bij baanverlies als gevolg van het aflopen van een tijdelijk contract is de daling gemiddeld genomen 0,3 punten minder dan bij individueel of collectief ontslag. Een waarschijnlijke verklaring voor de geluksafname is het bestaan van maatschappelijke normen betreffende het hebben van werk. Indien men geen baan meer heeft, voldoet men niet meer aan die norm en dat wordt als vervelend ervaren; als daarentegen meerdere mensen in iemands directe omgeving ook geen baan hebben, dan wordt de norm als minder sterk en werkloosheid als minder vervelend ervaren (Stutzer en Lalive, 2004; Clark *et al.*, 2010).

Gemiddeld genomen neemt het geluk van mensen af zodra zij werkloos zijn geworden, maar er is erg veel variatie in

de mate waarop geluk verandert door werkloosheid. Figuur 2 toont de verdeling van de verandering in de mate van geluk nadat men zijn baan heeft verloren. Voor een kwart van de werklozen verandert het geluk niet, 54 procent van de mannen en 50 procent van de vrouwen ervaart een daling van hun geluk, terwijl 21 procent van de mannen en 25 procent van de vrouwen zegt zich zelfs gelukkiger te voelen dan toen zij nog een betaalde baan hadden. De mediane daling van het geluk voor mannen bedraagt 1,2 punten, die voor vrouwen 1. De resultaten van het ordered logit-model laten zien dat met name het inkomen voor het gehele huishouden en de baantevredenheid in de laatste baan belangrijke factoren zijn in de verklaring van de geluksverandering. Hoe groter de afname in het inkomen op huishoudenniveau, des te groter is de kans dat men zegt minder gelukkig te zijn na het verlies van de baan. Daarnaast geven personen die erg tevreden waren met hun baan juist aan erg ongelukkig te zijn nu zij werkloos zijn.

ZOEKGEDRAG VAN WERKLOZEN

De analyses laten zien dat er een relatie is tussen de geluksbeleving en de mate waarin men op zoek gaat naar een nieuwe baan. Zij die aangeven een afname in geluk te hebben ervaren toen zij werkloos werden, zeggen ook vaker actief op zoek te zijn naar een nieuwe baan. Overigens is het niet zo dat de daling in geluk ertoe leidt dat werklozen elke willekeurige baan willen accepteren: uit de data blijkt dat zij niet bereid zijn een lager betaalde baan te accepteren dan degenen die niet ongelukkiger zijn geworden. Het is dus niet te verwachten dat de daling in geluk en de wens om snel terug te keren naar de arbeidsmarkt zal leiden tot het accepteren van een kwalitatief minder goede baan.

Uit een duuranalyse blijkt dat de snelheid waarmee werklozen een nieuwe baan vinden echter niet hoger is voor werklozen die ongelukkiger worden door werkloosheid dan voor werklozen voor wie dat niet geldt. Ook in verschillende gevoeligheidsanalyses wordt geen effect gevonden van de afname in geluk door baanverlies op de kans die men heeft om nieuw werk te vinden. Tot slot blijkt ook de kwaliteit van de eventuele nieuwe baan niet beïnvloed te worden door de verandering in geluk bij werkloosheid. Werkloosheid leidt wel tot een blijvend lager geluksniveau, dat zich niet herstelt nadat men weer een nieuwe baan gevonden heeft. Dit komt overeen met de literatuur over *scarring*, die zegt dat het verliezen van een baan 'littekens' achterlaat (Clark *et al.*, 2008).

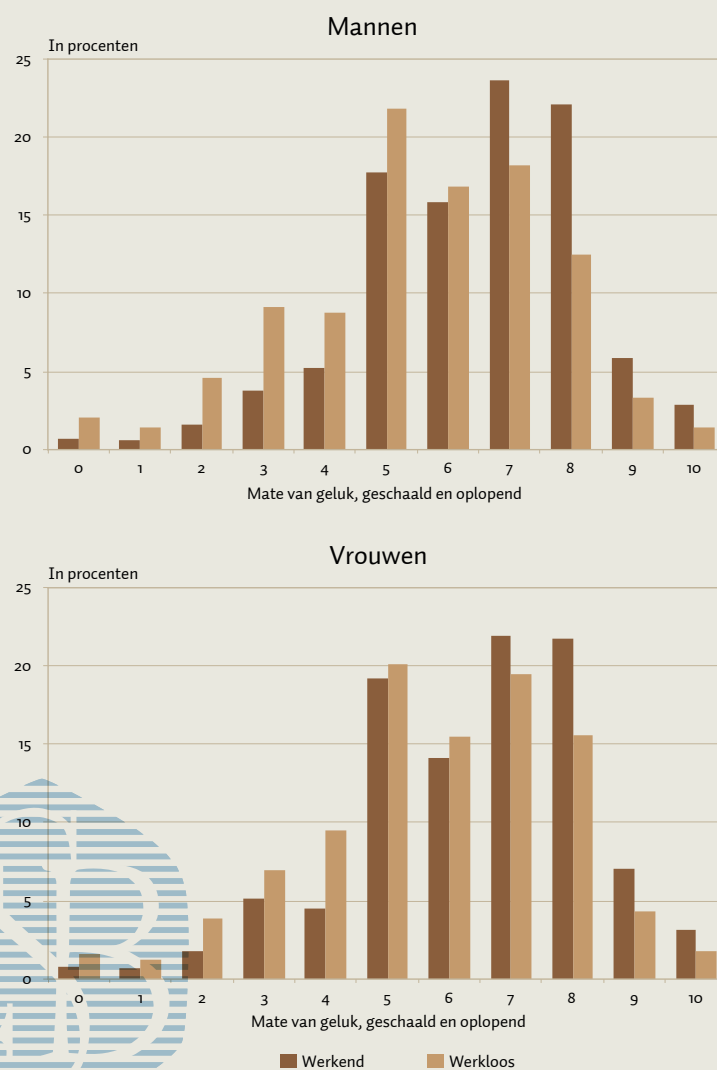
MOGELIJKE VERKLARINGEN

De uitkomst dat werklozen niet sneller een nieuwe baan vinden nadat zij een afname in hun geluk hebben ervaren na het verlies van hun eerdere baan, is verrassend. Op basis van de literatuur over baan-baanmobiliteit, waarbij werkenden sneller op zoek gaan naar een andere baan als ze niet gelukkig zijn in hun huidige werk (Lévy-Garboua *et al.*, 2007; Green, 2010), kan worden verwacht dat een afname in geluk werklozen voldoende stimulans geeft om snel een nieuwe baan te accepteren. De uitkomst is des te merkwaardiger omdat deze werklozen wel aangeven dat de afname in hun geluk ertoe heeft geleid dat zij actiever op zoek gingen naar nieuw werk. Kennelijk is er geen een-op-een-relatie tussen de zelfgerapporteerde zoekintensiteit en de kans op het vinden van nieuw werk. Dit kan komen doordat werklozen wel actief zoeken

naar een nieuwe baan, maar dat het gebrek aan geschikte banen ertoe leidt dat deze zoekintensiteit zich niet vertaalt in een nieuwe baan. Een andere mogelijke verklaring is dat er een verschil zit in de perceptie van de zoekintensiteit. Werklozen die ongelukkig zijn, vinden wellicht dat zij actief naar een nieuwe baan moeten zoeken, bijvoorbeeld door de druk van de sociale norm, en rapporteren ook dusdanig wanneer zij daarnaar ondervraagd worden, terwijl ze in werkelijkheid wellicht niet harder zoeken dan gelukkige werklozen. Of wellicht menen zij wel hard te zoeken, maar is de zoekintensiteit minder effectief, bijvoorbeeld omdat ze geen goede uitstraling hebben en vaker worden afgewezen bij sollicitaties. Tot slot kan het zoeken naar nieuw werk zelf ook ten koste gaan van het geluk. Er is in die zin sprake van een verschil in (on)geluk als 'algemeen gevoel' (door werkloosheid) en door een 'specifieke activiteit' (zoekgedrag) (Knabe *et al.*, 2010). Dan kan het zijn dat werklozen de situatie waarin zij een betaalde

Geluksbeleving onder werklozen

FIGUUR 1

Bron: SOEP data

baan zouden hebben, positief waarderen, maar niet voldoende ten opzichte van de kosten van de zoekactiviteiten die tot die nieuwe baan moeten leiden om actief naar werk te zoeken en de snelheid van het vinden van een baan te bevorderen.

Een kleine toename in de zoekintensiteit is niet per se voldoende voor een snellere herintreding op de arbeidsmarkt

Het zoeken naar een baan is doorgaans geen populaire activiteit. Een kleine toename in de zoekintensiteit is niet per se voldoende voor een snellere herintreding op de arbeidsmarkt.

CONCLUSIES

Veel werknemers die hun baan verliezen worden daar minder gelukkig van. Deze daling in geluksbeleving komt bovenop de daling in geluksbeleving die het gevolg is van de daling van het inkomen als gevolg van het baanverlies. Uit de relatie tussen baanverlies en het levensgeluk van Duitse werknemers en werklozen blijkt dat er een grote variatie zit in de mate waarin het levensgeluk afneemt bij baanverlies. Ondanks dat er gemiddeld genomen sprake is van een afname blijkt toch bijna de helft van de werklozen niet minder gelukkig te zijn dan toen zij nog een betaalde baan hadden. De snelheid waarmee werklozen een nieuwe baan vinden hangt niet samen met de wijze waarop ze hun baanverlies ervaren. Werklozen die een daling in hun geluk hebben ervaren vinden niet sneller een baan dan werklozen voor wie het werkloos worden geen con-

sequenties had in hun geluksbeleving of die zelfs gelukkiger werden toen ze hun baan verloren.

De resultaten zijn gebaseerd op ervaringen en gedrag van Duitse werknemers en werklozen maar de uitkomsten zijn vermoedelijk niet land-specifiek en zouden ook voor Nederland kunnen gelden. Tot voor kort kende Nederland een krappe arbeidsmarkt waarin intrinsieke prikkels voor het snel vinden van een baan waarschijnlijk minder belangrijk waren omdat werklozen toch wel snel een baan vonden. In een ruime arbeidsmarkt kan dit anders zijn. In de afgelopen maanden is de werkloosheid in Nederland als gevolg van de crisis sterk opgelopen. Een deel van de werklozen ervaart baanverlies niet als negatief of zelfs als positief in termen van hun levensgeluk. Een ander deel van de werklozen wordt wel minder gelukkig bij baanverlies maar vindt niet sneller een baan. Gelukkige werklozen hebben geen prikkel om snel op zoek te gaan naar een baan terwijl ongelukkige werklozen wel zeggen dat ze harder zoeken naar een baan maar ze zijn niet korter werkloos. Het lijkt erop dat werklozen een steuntje in de rug kunnen gebruiken om weer snel aan de slag te gaan ongeacht of ze gelukkig of ongelukkig van hun baanverlies werden.

LITERATUUR

- CBS (2012) Werkloosheid licht gedaald. *CBS Persbericht*, 12(017).
- Clark, A.E., E. Diener en Y. Georgellis (2008) Lags and leads in life satisfaction: a test of the baseline hypothesis. *The Economic Journal*, 118(529), F222–F243.
- Clark, A.E., A. Knabe en S. Rätzl (2010) Boon or bane? Others' unemployment well-being and job insecurity. *Labour Economics*, 17(1), 52–61.
- Clark, A.E. en A.J. Oswald (1994) Unhappiness and unemployment. *The Economic Journal*, 104 (mei), 648–659.
- Gielen, A.C. en J.C. van Ours (2012) Unhappiness and job finding. *IZA Discussion Paper*, 6320.
- Green, F. (2010) Well-being, job satisfaction and labor mobility. *Labour Economics*, 17(6), 897–903.
- Kassenboehmer, S.C. en J.P. Haisken-DeNew (2009) You're fired! The causal negative effect of entry unemployment on life satisfaction. *The Economic Journal*, 119(536), 448–462.
- Knabe, A., S. Rätzl, R. Schöb en J. Weimann (2010) Dissatisfied with life but having a good day: time-use and well-being of the unemployed. *The Economic Journal*, 120(547), 867–889.
- Krueger, A.B. en A. Muller (2011) Job search, emotional well-being and job finding in a period of mass unemployment: evidence from high-frequency longitudinal data. *Brookings Papers on Economic Activity*, 2011 (voorjaar), 1–81.
- Lévy-Garboua, L., C. Montmarquette en V. Simmonnet (2007) Job satisfaction and quits. *Labour Economics*, 14(2), 251–268.
- Stutzer, A. en R. Lalive (2004) The role of social norms in job searching and subjective well-being. *Journal of the European Economic Association*, 2(4), 696–719.

De auteur heeft verklaard dit artikel alleen te publiceren in ESB en niet elders te publiceren in wat voor medium dan ook. Het is wel toegestaan om het artikel voor eigen gebruik en voor publicatie op een intranet van de werkgever van de auteur aan te wenden.